

Kinyilatkoztatás

*Az ember itt csak téveleg...
A bölcs is oktan gyerek:
Ma ez, utánna más a rendszer,
Úgy változik, mint a divat:
Egyik tagadja, mit a másik állít,
S marad, mi volt: magának rejtelem.
Vad forgatagban sürr és forr nemünk,
Sűrű sötétség örvényzik körötte
Megfoghatatlan titkú mélységek fölött:
S hiába töri, marja az eszét,
Ki nem találja: honnan származánk?
Mi ez a létel és hová megyünk?
Reszketve s mélyen elborulva
Áll a tudás e nagy kérdés előtt,
S nem tud felelni rája...*

*Mi lenne, mi, e forrongó világból,
Ha e siket és őrzöngő zavarban
A vélemények szörnyű zavarában,
A te szavad nem hallanék, örök Jó!*

Arany János

KEMENES KÖLTEMÉNYEI*

(Pest, Werfer, 1860)

A még kevésbé ismert író, ki ez álnév alatt egy jókora kötet (409 l.) versgyűjteménnyel lép föl, azon, a kath. egyház kebeléből legújabb időben fejtett költőiskolához tartozik, mely feladatául tűzte, profan dolgoktól elfordulva, majdnem kizárólag vallásos érzelmeket zöngeni. S ez ellen a műbírálatnak semmi szava. A vallási költészet, mely a földi ember legszentebb, legmagasztosabb érzelmeit öleli át, nemcsak nincs kirekesztve a szépnek birodalmából, sőt, a legfőnségesebb, mi után költő törekedhetik. Dante, Milton koszorúi méltók a pályafutásra. De szükség, hogy e faja a költészetnek megtartsa saját jellemét. A stíl, melyben Istennek egyháza épül, nem kölcsönözheti el sem a színház csillogó díszítményeit, sem a vásári bódék rikító tarkaságát. Egyszerű komoly főnség illik ahhoz. Mi a közelebbi évek vallásos költeményein, a mennyiben ezeket ismerjük, nem találjuk ez egyszerű komoly főnséget. Többnyire képhajhászatban fuladnak el. Nem akarván e tekintetben elmaradni a világi költészet cifraságaitól, kivetkőztetik jelleméből a szót, mely Istenhez ömleng. Midőn Istenről, angyalról stb. szólnak, anthropomorphosisuk a túlságba megy. S hol a főnnségét el nem érik: dagály, a mit kapunk. A népi hang, melyet olykor fölvesznek, nem egyszer bántóan vegyül a költemény emelkedettebb hangjai közé. Ritkán adnak egészet: a költemény vége ott van és azért van, hol és mert nincs mit olvasni tovább. Különben akár folytatni, akár néhány vers-szakkal előbb félbenszakítani mindegy vala.

Jelen kötet is a főntebbi észrevételek alá esik. Ifjú hev lelkesedés a legszentebb iránt; csapongó képzelet, mely korlátról tudni sem akar, habár ez a művészet korlátja volna is; gyakran túláradó erőtelj, de néha lenmaradt erőlködés; merész rohanás a célnak, de sokszor mellette el, a végtelen űrbe; sok és kevés egyszerismind: ím ez a mit róla, általában, mondhatunk. A jegecülés időszaka, mikor minden költemény külön-külön határozott idomot nyer, úgy látszik, még nem állott be. „Ne szóljatok még énekembe,” mondja maga is sok önbizalommal írt utolsó versében, és mi várunk. De nem tehetők, hogy oda ne mutassunk a veszélyre, mely a hitköltészet egyszerűségét napjainkban fenyegeti.

* Szépirodalmi Figyelő, 1860.